

En bok om dagen og veien

Av Carl Fredrik Engelstad.

Peter Howard: Idéer på marsj. Oversatt av Svend Major. Land og Kirke.

HVA skal den alminnelige mann si? Under krigen og frihetskampen var det bruk for ham. Det ble krevd dyre ofre av ham, blod, svette og tårer var hans lodd — men det hadde alt sammen en mening, og han skjønnte det. Skulle verden bli slik at det gikk an å leve i den, så måtte friheten erobres på ny og rettferdigheten seire, og det var en kamp alle måtte være med i, hver enkelt var et uunnværlig ledd i helheten, en nødvendig del i maskineriet.

Men i dag skjønner den alminnelige mann ikke stort. Nå er jo friheten sikret, nå har jo rettferdigheten seiret. Og allikevel skjelver verden i sine sammenføyninger motsetningene tårner seg opp innen de enkelte land og mellom de nasjoner som en gang stod sammen for å sikre demokratiet seieren over de totalitære makter. Frykten for en ny, altutslettende katastrofe ligger som en grønn gifttåke over verden og lammer og forpester sinnene.

Ekspertene er fulle av forklaringer. De legger fram tall og teorier, de kommer med statistikk og grafiske framstillinger som skal bevise

at det er lovmessig nødvendig at situasjonen i verden er som den er. Den jevne mann skjønner ikke stort av all denne ekspertenes visdom. Og derfor har han kanskje ikke rett til å ha noen mening om tingene. Men han vet i hvert fall at dette er noe som angår ham, — det angår hans eget liv og hans barns liv, det angår hele hans livsform og hans livsinnstilling. Det er kanskje for firkantet å resonnerer som så at nå er det fred, nå har vi friheten tilbake, nå skal vi få det bra. Men ingen kan bestride hans rett til å bli både forundret og forbitret, for folkenes ledere, selve ekspertene, uttrykte seg da i hvert fall tydelig og begripelig nok da de sa at seieren skulle sikre oss et menneskeverdige liv med frihet fra nød, tvang og frykt. I den ytterste nød var ekspertene i stand til å uttrykke seg konkret, klart og begripelig. I dag gjør de hver eneste internasjonal konferanse til en farse, og er så uenige av prinsipp at de blir forvirret når den alminnelige mann enkelt og liketil spør dem om hva de egentlig er så uenige om. Resultatet er i hvert fall at den jevne mann føler seg først hjelpeløs overfor de uoverkommelige problemkomplekser og deretter uansvarlig, — for han kan vel ikke ha noe an-

svar når han ikke skjønner noe av det hele og ikke kan gjøre noe fra eller til! Ekspertene får greie opp flokene. Hvis de kan.

Den engelske journalist Peter Howard har skrevet en bok for alminnelige mennesker — og den kan også leses av eksperter som i ensomme stunder gjør seg selv den innrømmelse at de kanskje er litt alminnelige de også. Boken heter «Idéer på marsj»

Og den røde tråd i denne boken er at det nettopp er den alminnelige mann som kan løse tidens problemer, ja at ekspertene er helt og holdent hjelpeløse overfor problemene og bare kan famle seg fram til teoretiske skinnløsninger hvis den alminnelige mann kaster sitt ansvar fra seg.

Boken inneholder ikke en eneste statistikk eller grafisk kurve, og allikevel behandler den inngående tidens krise, stiller diagnosen og peker på løsningen — som er så enkel at alle eksperter og besserwissere blir fornærmet og samtidig så vanskelig at de fleste mennesker foretrekker å prøve alle mulige andre utveier.

Arsaken til den kritiske verdenssituasjon ligger ikke i «forholdene» men i menneskene selv. Hvert enkelt menneskehjerte er en verden i lilleputtformat, med de samme konflikter som i stor målestokk heter «verdenskonflikter», og årsakene til disse konflikter ligger både for det enkelte menneske som for verden som helhet ikke på et upersonlig «økonomisk» eller «sosialt» plan, men på et åndelig og moralsk plan. Problemene er mangfoldige, men felles for dem er at de løses ut fra en ånd, ut fra en innstilling, det er den som er den avgjørende,

og den springer fram av et menneskes indre kvalitet enten han er utenriksminister eller symaskinagent. Det menneske som degger for sine egne krav sitt begjær etter penger, posisjon og makt, som gir seg selv avlatsbrev for sine midler og alltid kryper i ly bak de andres «skyld», som er anarkist eller terrorist i sitt privatliv og har egen nytten som sin rettesnor gjennom livets vanskeligheter, vil ødelegge sitt hjem og sin arbeidsplass om han er et «alminnelig» menneske og hele verden om han er utenriksminister, uansett hvor mange velklingende erklæringer han utsteder om demokrati og humanisme og uansett hvor mange tabeller og tegninger han kan diske opp med som bevis for sine faglige kvalifikasjoner. Løsningen ligger i en moralsk og åndelig fornyelse hos den enkelte, en fornyelse som springer fram av et hensynsløst selvoppgjør overfor den absolutte åndelige og moralske autoritet vi kaller Gud. Gud er til, Gud har en plan for hvert enkelt menneskes liv og denne plan kan mennesket finne om det oppgir sitt stakkars lille jeg og ber om å få se den. Det finnes en sammenheng mellom den alminnelige manns situasjon og hele verdenssituasjonen, det finnes en sammenheng mellom den måte han løser sine problemer på og den måte hvorpå verdensproblemer løses. Et folk består av alminnelige mennesker, asfaltslitere og grøftegravere, kontorrotter og tømmerhoggere folk uten ekspertenes faglige forutsetninger. Men det er alle disse hverdagens enkle slitere som avgjør et folks holdning og moralske kvalitet, og det er denne kvalitet som bestemmer hva slags ledere dette folk får og hvilken ånd som ved

05-04-004

EN BOK OM DAGEN ..

22 NOV. 1947 MORGENBLADET

forhandlingsbordene skal løse konflikter og motsetningsforhold.

Hva er det vi egentlig mener med ordet «menneskeverd», — dette ordet som vi brukte så meget og med en så dyp overbevisning under krigen, men som i dag unektelig iblant får en noe flau smak?

Det betyr vel ganske enkelt at det tilligger mennesket selv en avgjørende betydning, — den som mener noe med menneskeverdet kan ikke samtidig skylde på «forholdene» og «de økonomiske lover» og hva det nå alt sammen heter. Menneskeverd betyr at mennesket også er herre over forholdene og over de økonomiske lover — så sant det selv er fritt og ikke slavebundet av sine egne egoistiske og destruktive tilbøyeligheter. Skal ordet menneskeverd ha noen mening, så må det bety at mennesket er et ansvarlig vesen som selv har skapt seg sin verden og selv får ta følgen av hvordan det innretter seg, enten det er på godt eller på ondt. Når verden ser ut som den gjør i dag, så er det fordi menneskene er som de er i dag, — og det er utopisk og latterlig å tro at verden skal bli annerledes og bedre om ikke menneskene selv blir annerledes og bedre.

Løsningen på verdensproblemene i dag er altså ikke først og fremst en omfattende rekke med restriksjoner og bestemmelser og traktater, men en åndelig og etisk regenerasjon, en verdensomspennende bevegelse med det klare siktepunkt å vekke menneskene til bevissthet om sitt ansvar. Finnes en slik bevegelse? Peter Howard sier ja. — Den heter «Moral Rearmament», og han forteller om den i sin bok.

Hvem er nå denne Peter Howard?

Også det gir «Ideer på marsj» atskillig beskjed om. Han har vært en av Englands mest kjente sportsmenn og har hentet seg laurbær i rugby og bobsleigh. Samtidig er han en av Englands best kjente journalister, med en glimrende karriere bak seg i Fleet Street som en av lord Beaverbrooks mest betrodde medarbeidere i «Daily Express», hvor han i en årrekke bl. a. skrev politiske lederartikler. Han var i full gang med å skape seg en glimrende karriere ... da han plutselig fikk øye på seg selv.

Han var ikke noen «alminnelig mann». Han omgikk Englands ledende menn og hadde journalistens nære føling med verdensproblemene. Han smigret seg med å være noe utenfor det vanlige.

Men selve hans oppdagelse gikk ut på at han, til tross for ulikhet i ytre vilkår, nettopp var en «alminnelig mann». Og «Ideer på marsj» er ikke skrevet for å gi et brammende bilde av hans usedvanlige karriere, men for å slå fast at med eller uten en usedvanlig karriere er mennesket alltid menneske, med de samme konflikter, med de samme svakheter og kompromisser, med de samme krav og fordringer og de samme nederlag. Det vesentlige er ikke å gjøre karriere, selv om det innbringer både heder og makt og penger, det viktigste er å finne seg selv som menneske, det vil igjen si å finne Guds plan med sitt liv, «Mesters mening», som det heter i «Peer Gynt», og så følge den. Annen løsning på det enkelte menneskes problemer finnes ikke og annen løsning på verdensproblemene finnes heller ikke. «Ideer på marsj» er et høyt begavet og rikt erfarent moderne men «al-

minnelig» menneskes dypeste indre erfaringer, stilt inn i den store alvorlige sammenheng med verdenssituasjonen som gir ethvert menneske dets perspektiv i dag. Det er en eggende og inspirerende bok, det er framfor alt en meget vesentlig bok.

Som journalist er Peter Howard trent i den kunst å uttrykke seg så folk forstår hva han har å si og får lyst til å lese det. Stilen er lett og levende, inntrykket av boken er kaleidoskopisk men samtidig samlet og ett, han apellerer til ens fantasi og nysgjerrighet og humor, og som typisk engelskmann først og fremst til ens sunne fornuft.

«Ideer på marsj» er en i bunn og grunn enkel bok. Det vil som sagt forbitre en hel del mennesker som har fått det for seg at sannheten værsågod skal være innviklet. De vil vel kalle boken både lettvint og banal.

Men disse selvsamme mennesker ville bli forbauset over to ting. For det første over hvor krevende denne «lettvinte» og «banale» sannhet er. Og for det annet over hvor virksom den er når den blir tatt alvorlig.

Vi lever i den alminnelige manns verden. Bare en snobb vil føle seg krenket over en slik kjensgjerning. Men fordi vi lever i den alminnelige manns verden, er det også den alminnelige mann som bestemmer hvordan verden skal se ut.

Den alminnelige mann i oss. Som er det vesentlige i oss, hvor storslagne og merverdige vi så ynder å la andre folk tro vi er.

For denne alminnelige mann er «Ideer på marsj» skrevet.

Carl Fredrik Engelstad.